

Конституційне правосуддя
в Україні

Проф. А. О. Селіванов

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Конституційне правосуддя
в Україні
(авторський спецкурс)

Навчально-методичний посібник

Проф. А.О. Селіванов

Харків – Київ – Логос – 2015

УДК 342.6/.9.037(477)(075.8)

ББК 67.9(4Укр)400я73

С29

*Рекомендовано редакційно-видавничою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 5 від 29 грудня 2014 р.)*

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України *О.В. Зайчук*;

доктор юридичних наук, професор *Н.А. Мяловицька*;

кандидат юридичних наук, доцент, Голова Конституційного Суду України
(2007–2010 рр.) *А.А. Стрижак*

*Усі права захищені. Жодна частина цього видання не може бути відтворена
будь-яким способом та у будь-якій формі, не маючи на те дозволу власника ін-
телектуальних прав.*

*Правову охорону здійснює Юридичне бюро судових експертиз АЮФБП України
(Київ, тел. 272-59-15).*

Селіванов А.О.

С29 Конституційне правосуддя в Україні (навчально-методичний посібник) / А.О. Селіванов. – К.: Логос, 2015. – 40 с. – Бібліогр. ISBN 978-966-171-875-2.

В основу авторського спецкурсу покладено науково-практичні дослідження багатогранного державно-правового явища – конституційного правосуддя. Його вивчення відповідає завданням магістерської програми – оволодіння знаннями про сучасний механізм конституційного контролю в контексті функціонування Конституційного Суду України і його процесуального права – конституційного судочинства, що є найбільш ефективною гарантією Конституції України. Українська модель конституційного правосуддя належить до європейського судочинства конституційної юстиції, що має суспільне значення у забезпеченні конституційного правопорядку в державі. Отже, метою цього курсу є формування новітніх знань у студентів магістерського курсу про важливий державно-правовий інститут – конституційний контроль, що сприятиме підвищенню якості підготовки кваліфікованих фахівців права.

УДК 342.6/.9.037(477)(075.8)

ББК 67.9(4Укр)400я73

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 5 від 29 грудня 2014 р.)

ПРОГРАМА СПЕЦІАЛЬНОГО УЧБОВОГО КУРСУ «КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ»

Складається з лекційного курсу – 13 лекцій професора – автора спецкурсу для кожного потоку студентів магістерського курсу.

– П'ять семінарських занять у кожній академічній групі проводять викладачі кафедри конституційного права.

– Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення студентами програмного матеріалу спецкурсу.

Під час самостійної роботи студент повинен:

- виконувати завдання, передбачені програмою;
- доопрацьовувати матеріали лекцій;
- працювати в інформаційних мережах і вивчати рекомендовані джерела спеціальної літератури з кожного розділу за визначеними темами. Для студентів прийнятною є підготовка самостійних рефератів за темами семінарських занять.

Диференційована форма заліку враховує виконання студентами всіх видів завдань (лекції, семінарські заняття та ін.).

* * *

ВСТУП до учбового видання

Існування сучасного конституційного правопорядку обумовлює посилення уваги до предмета «конституційне правосуддя», що підтверджується самою природою і логікою введення цього інституту у Конституцію України, як і в інші конституції пострадянських країн. Історичний процес формування ідеї конституційного контролю безпосередньо пов'язаний із виділенням у судовій владі єдиного органу конституційної юрисдикції – Конституційного Суду України. Його місце і роль у системі сучасного конституціоналізму вказують на те, що конституційне правосуддя дозволяє переводити вищі конституційні цінності у площину фактичних суспільних відносин, надаючи цим цінностям якість реальних імперативів державно-суспільного життя, і водночас забезпечувати перетворення конституційно-правових реалій у всіх їх проявах, включаючи нормативно-практичні, науково-доктринальні, світоглядні тощо.

Це досягається завдяки існуванню конституційної юрисдикції, яка дає можливість здійснювати функцію конституційного контролю і проводити офіційне тлумачення Конституції і законів України. Природа виникнення конституційного правосуддя пов'язана з втіленням ідеї особливого конституційного судочинства австрійського професора Ганса Кельзена. Так у 1920 році в Австрії було створено перший конституційний суд (Verfassungsgerichtshof). Усі правові системи держав Європи орієнтуються на потреби формування засобами конституційного права універсальної методологічної бази для галузевих юридичних дисциплін і таким чином проведення їх конституціоналізації осмислення конституційно-правових явищ і процесів з урахуванням спеціального контексту та оцінюючи практику правозастосування.

Отже, орган конституційного правосуддя в Україні, як і у всіх європейських державах, – правозастосовчий орган судової влади, який вирішує спори про право, здатний знімати соціальні протиріччя і конфлікти в порядку судочинства, застосовуючи конституційний контроль як незалежний і доступний для суспільства і громадян Суд верховенства права.

Конституційний Суд може розглядатися як «науково-дослідна лабораторія», яка тісно співпрацює з науковим співтовариством через доктринальні ідеї з актуальних проблем конституційного права. Конституційне правосуддя, як свого роду особливе правове явище в реаліях суспільних відносин, існує у матеріальному та процесуальному аспектах свого виникнення й одночасно є генератором доктринальної енергії конституційно-правової науки. Адже під впливом конституційно-правових рішень формуються також теоретично-обґрунтовані і методологічно досконалі підходи до вирішення найскладніших питань конституційного права, що відповідає потребам захисту прав і свобод людини, як найголовнішого пріоритету в системі конституційних цінностей.

У зв'язку з цим авторський спецкурс має створити цю доступну і корисну для студентів магістратури навчальну дисципліну у праворозумінні глибинних процесів конституційно-правового розвитку у своїй країні, оскільки від якості підготовки спеціалістів безпосередньо залежить майбутнє держави і права України у XXI столітті.

У запропонованому викладенні науково-практичних матеріалів спецкурсу «Конституційне правосуддя в Україні» простежується тематика за аналогією у загальних рисах із західною теорією судової влади і конституційного контролю, що безпосередньо пов'язано з конституційним судочинством. Розглядається коло питань правового статусу єдиного органу конституційної юрисдикції, порядку його утворення, організації і діяльності. Особливість авторського підходу у висвітленні проблематики спецкурсу полягає у доведенні до слуха-

чів теорії «живої Конституції» і «судового конституціоналізму в Україні» як нового політико-правового явища. Що стосується конкретних елементів матеріального і процесуального конституційно-правового закріплення механізму здійснення конституційного правосуддя, автор спецкурсу вбачає важливим доведення проблемних питань, звертаючи увагу на емпіричну, практичну складову у функціонуванні Конституційного Суду України, не принижуючи його академічну важливість у розв'язанні фундаментальних питань права і держави. При цьому ми добре усвідомлюємо, що обмежитися лише нормативно-правовою основою конституційного правосуддя, а також звести науку до коментаторства в теоретичному і практичному аспектах означало б створення такої ситуації, коли «три слова законодавця» перетворили би «цілі бібліотеки в купу макулатури» (Ф. Кирхман).

Отже, «конституційне правосуддя» – це проблематика новітніх знань у розумінні конституційного права як основи галузей права і функціонування всіх державних інститутів у демократичній країні.

Розділ I. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

- 1.1. Конституційне правосуддя – підгалузь конституційного права та інститут української державності.
- 1.2. Конституційний Суд України – місце і роль в системі розподілу влад та його відносини із суб'єктами центральної влади.
- 1.3. Судовий конституціоналізм і засоби його забезпечення в Україні.
- 1.4. Суб'єкти прав і обов'язків у конституційному правосудді та реалізація ними приватно-публічних інтересів.
- 1.5. Конституціоналізація національно-правової системи та розвитку державності в Україні.
- 1.6. Судовий конституційний процес як діяльність у здійсненні конституційного правосуддя.
- 1.7. Конституційні моделі органів здійснення судового конституційного контролю у державах Європейського Союзу.
- 1.8. Стадії судового конституційного процесу при розгляді справ конституційного контролю і офіційного тлумачення Конституції і законів України.
- 1.9. Акти конституційного правосуддя.
- 1.10. Правові позиції, їх правова природа і нормативна сила у конституційному праворозумінні.
- 1.11. Проведення офіційного тлумачення Конституції і законів України як прерогатива конституційної юрисдикції.
- 1.12. Особливості конституційно-процесуального розгляду справ з окремих категорій провадження.
- 1.13. Конституційна модель підвищення ефективності конституційного правосуддя: проблеми теорії та практики.

Розділ II. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ ТА ЇХ ПРЕДМЕТНИЙ ЗМІСТ

- 2.1. **Конституційне правосуддя – підгалузь конституційного права та інститут української державності.** Поняття судово-конституційного права і процесу. Конституційне правосуддя як нормативно-владна діяльність єдиного органу конституційної юрисдикції, яка здійснюється у процесуальній формі. Особливості конституційного правосуддя та його організаційна автономія. Конституційна юрисдикція у співвідношенні з конституційним судочинством. Методи судово-конституційного регулювання.

Конституційне правосуддя – спеціальний суб'єкт демократичної, правової держави у забезпеченні конституціоналізації правової системи, охорони Конституції і досягненні пріоритету конституційних прав і свобод людини.

- 2.2. **Конституційний Суд України – місце і роль у системі розподілу влад та його відносини із суб'єктами української влади.**

Судова влада – самостійний вид державної влади. Конституційний Суд – безпосередній носій судової влади. Характеристика Конституційного Суду як суб'єкта української державності з особливим статусом. Принципи побудови, формування складу і структурна організація діяльності Конституційного Суду України, його відносини з органами державної влади. Функції та повноваження судді Конституційного Суду та відповідальність у порядку реалізації свого статусу. Порядок відсторонення суддів від участі у розгляді справ у конституційному

провадженні. Гарантії незалежності суддів та їх матеріально-фінансове і соціальне забезпечення.

2.3. Судовий конституціоналізм і засоби його забезпечення в Україні.

Визначення поняття судового конституціоналізму. Основні передумови формування судового конституціоналізму в Україні. Конституційне правосуддя – головний чинник створення умов судового («живого») конституціоналізму. Конституційний Суд як гарант досягнення принципу балансу влад. Конституційне значення європейської конвенційної юрисдикції у співвідношенні з національною юрисдикцією. Конституційно-судове обґрунтування нових категорій і понять сучасного конституціоналізму в контексті доктрини конституційного правосуддя.

2.4. Суб'єкти прав і обов'язків у конституційному правосудді та умови реалізації ними приватно-публічних інтересів.

Поняття суб'єктів права на конституційне подання та конституційне звернення, реалізація права на справедливий судовий розгляд. Особливості набуття статусу суб'єктів права на обов'язкову участь та залучених до участі у конституційному правосудді. Право Верховної Ради України щодо отримання висновку на законопроект про внесення змін до Конституції України. Суб'єкти та підстави звернення до Конституційного Суду з клопотаннями про реалізацію приватно-публічних інтересів.

2.5. Конституціоналізація національно-правової системи та розвитку державності в Україні.

Конституційний контроль – основна функція реалізації конституційної юрисдикції. Види і форми здійснення абстрактного і конкретного конституційного контролю.

Конституційно-судова конкретизація чинного законодавства. Конституціоналізація розвитку державності, розширення предмета конституційного регулювання. Конституційні колізії та конституційне правосуддя як спеціальний інструмент їх вирішення.

2.6. **Конституційні моделі органів здійснення судового конституційного контролю у державах Європейського Союзу.**

Загальна характеристика судового конституційного контролю в державах ЄС. Особливості європейської моделі конституційного правосуддя. Юрисдикція конституційних судів і особливості проваджень на основі їх загальних повноважень. Позовна природа конституційного судочинства та позовна форма звернень до конституційних судів держав ЄС. Особливості регламентації конституційного судочинства.

Розділ III. ПРАКТИКА ПРАВОРОЗУМІННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У СПРАВАХ ЮРИСДИКЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

3.1. **Судовий конституційний процес: загальні правила.**

Конституційне судочинство як самостійний вид правосуддя і відмінність від процесуального ведення справ у судах загальної юрисдикції. Принципи конституційного судочинства та процесуальний стан сторін і залучених учасників судових проваджень. Особливості конституційно-правового регулювання процесуальних проваджень у Конституційному Суді України.

3.2. Стадії судового конституційного процесу при розгляді справ конституційного контролю і офіційного тлумачення Конституції і законів України.

Внесення клопотань (конституційних подань і конституційних звернень) до Конституційного Суду. Попередній розгляд клопотань: експертиза, висновок, дослідження в колегіях, прийняття процесуальних актів, визначення судді-доповідача. Підготовка справи до судового розгляду. Судові провадження за предметом внесених конституційних подань і конституційних звернень. Процесуальні форми підготовки і розгляду справ та прийняття рішень Конституційним Судом. Особливість доказування і докази в конституційному правосудді.

3.3. Акти конституційного правосуддя.

Види актів конституційного правосуддя в процесуальному порядку конституційного контролю, офіційного тлумачення і перевірки виконання законодавцем вимог конституційної процедури та охорони Конституції при внесенні до неї змін і доповнень. Конституційне значення своєїсської конвенційної юрисдикції. Прийняття підсумкових рішень Конституційним Судом, окремі думки суддів.

3.4. Правові позиції, їх правова природа і нормативна сила у конституційному праворозумінні актів правосуддя.

Конституційний Суд України як інтерпретатор права і суб'єкт конституційного контролю. Визначеність правових норм – критерій їх конституційності. Обґрунтування принципу визначеності в рішеннях Конституційного Суду. Ціннісний характер правових позицій та їх вплив на виправлення конституційних деформацій. Правові позиції в актах конституційного правосуддя.

3.5. Проведення офіційного тлумачення Конституції і законів України як прерогатива конституційної юрисдикції.

Поняття офіційного (компетентного) тлумачення Конституції та законів України. Види доктринального та офіційного тлумачення правових норм, положень, понять, термінів. Тлумачення як спосіб з'ясування змісту правових норм. Процесуальний порядок проведення тлумачення правових актів Конституційним Судом України.

3.6. Особливості конституційно-процесуального розгляду справ з окремих категорій провадження.

Право на участь у справах стосовно повноважень конституційних органів державної влади України та органів місцевого самоврядування. Особливості провадження у справах щодо конституційності стосовно виборів та референдумів. Особливості проведення розгляду справ, які стосуються прав та свобод людини і громадянина або суперечливо регулюють порядок реалізації прав та свобод громадянина. Розгляд і подання висновків щодо конституційності чинних міжнародних договорів, а також тих, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

Справи щодо додержання конституційної процедури розслідування і підготовки матеріалів про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. Особливість конституційного контролю у справах щодо офіційного тлумачення Конституції і законів України.

3.7. Конституційна модель підвищення ефективності конституційного правосуддя: проблеми теорії та практики.

Особливості правової природи актів Конституційного Суду України. Вплив конституційного правосуддя на стабільність конституційного ладу і забезпечення кон-

ституціоналізму в державі. Спроба трансформації статусу і функцій Конституційного Суду як удосконалення конституційного судочинства і забезпечення доступу суб'єктів права до правосуддя. Удосконалення правового статусу суб'єктів права клопотань щодо розгляду судових справ. Перспектива запровадження права громадян на «конституційну скаргу». Проблема «письмового розгляду» матеріалів судових справ і підвищення гласності та публічності, відкритості судових процесів. Проблема обов'язковості та виконання рішень Конституційного Суду України.

Розділ IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

(обсяг 10 годин)

- Тема 1. Конституційне правосуддя як підгалузь конституційного права і законодавства. Конституційне правосуддя як наука та навчальна дисципліна.
- Тема 2. Компетенція Конституційного Суду України: сучасний стан і перспективи розвитку.
- Тема 3. Предмет і форми конституційного контролю. Особливості проведення Конституційним Судом офіційного тлумачення норм Конституції України.
- Тема 4. Конституційне судочинство – окрема процесуальна галузь реалізації конституційної юрисдикції.
- Тема 5. Стадії і форми конституційного судочинства – умова забезпечення об'єктивного, повного і всебічного розгляду конституційних подань та конституційних звернень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ЗІ СПЕЦКУРСУ «КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ»

Конституція України: науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, Ю.В. Баулін та ін. – Харків: Право, 2003. – 808 с.

Конституційне право України / За ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодици. – К., 1999. – 376 с.

Боботов С.В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). – М., 1994. – 126 с.

Конституційний Суд України: Рішення. Висновки (1997–2008 рр.).

Конституційне право України / За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Харків, 2008. – 416 с.

Кутафин О.Е. Предмет конституционного права. – М., 2001. – 431 с.

Бондарь Н.С. Судебный конституционализм в России в свете конституционного правосудия. – М.: Норма, 2011. – 544 с.

Кайнов В.Н., Сафаров Р.А. Конституционное правосудие. Судебно-конституционное право и процесс: учеб. пособие для студ. вузов. – М., 2014. – 159 с.

Нуриев Г.Х. Европейская модель конституционного судопроизводства. – М.: Норма, 2014. – 238 с.

Конституционный контроль в зарубежных странах: учеб. пособие / Отв. ред. В.В. Маслаков. – М., 2007. – 656 с.

Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права. – Харків: Право, 2008. – 220 с.

Хабриева Т.Я. Толкование Конституции Российской Федерации: Теория и практика. – М.: Юристъ, 1998. – 245 с.

Эбзеев Б.С. Человек, народ, государство и конституционный строй Российской Федерации. – М., 2005. – 304 с.

Шаповал В.М. Офіційне тлумачення як функція Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 3. – С. 52–57.

Тихий В. Правова природа Конституційного Суду України, його повноваження, рішення і висновки // Право України. – 2012. – № 1-2. – С. 97–106.

Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у 2 кн. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – Книга друга. – К., 2008. – С. 97–115.

Лук'янова Е.Г. Теорія процесуального права. – М., 2003. – 234 с.

Конституционный судебный процесс: учеб. для вузов / Отв. ред. проф. М.С. Саликов. – М., 2003. – 321 с.

Рабинович П.М. Верховенство права: юридична енциклопедія: в 6 т. / П.М. Рабинович; редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – Т. 1. – К., 1998. – 341 с.

Кельзен Г. Чисте правознавство: з додатком «Проблеми справедливості» / Г. Кельзен; перекл. з нім. О. Мокровольського. – К., 2004. – 253 с.

Таманага Б. Верховенство права. Історія. Політика. Теорія. – К.: Видав. Дім КМА, 2007. – 421 с.

Dicey A.V. Introduction to the Study of the law of the Constitution. – 389 p.

Де Токвиль А. Демократия в Америке. – М., 1992. – 251 с.

Лазарев Л.В. Правовые позиции Конституционного Суда России / 2-изд., доп. – М., 2008. – 688 с.

Белкин А.А. Источники права и судебная практика в Российской Федерации // Ученые зап. Изд-во С-П. Ун-та экономики и финансов. Институт права. – СПб., 2001. – Вып. 8. – С. 8–20.

Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебно-конституционное право и процесс. – М., 2005. – 298 с.

Лазарев В.В. Проблемы исполнения решений Конституционного Суда Российской Федерации Государственной Думой // Исполнение решений конституционных судов. Сборник докладов. – Н., 2005. – 280 с.

Витрук Н.В. Конституционное правосудие в России (1991–2001 гг.). Очерки теории и практики. – М., 2001. – 508 с.

Селіванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 120 с.

Селіванов А.О. Верховенство права в конституційному правосудді. Аналіз конституційної юрисдикції. – К.; Харків: Акад. прав. наук України, 2006. – 400 с.

Селіванов А.О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. – К.: УАІД «Рада», 2009. – 560 с.

Селіванов А.О., Стрижак А.А. Питання теорії конституційного правосуддя в Україні. – К.: Логос, 2010. – 276 с.

Селіванов А.О. Реалії конституційного права України. – К.: Логос, 2015. – 84 с.

Шайо А. Самоограничение власти (краткий курс конституционализма) / Пер. с венг. – М.: Юристь, 2001. – 286 с.

Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР // Вісник Конституційного Суду України. Загальнодержавне періодичне видання. – К., 2008.

Нула Моул, Катарина Харби, Л.Б. Алексева. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. – Статья 6. Право на справедливое судебное разбирательство. Прецеденты и комментарии. – М.: Рос. акад. правосуд. – 144 с.

Конституційний контроль і офіційне тлумачення в діяльності Конституційного Суду України. – К.: Логос, 2015. – 180 с.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЗІ СПЕЦКУРСУ

Тема 1. Конституційне правосуддя – підгалузь конституційного права і законодавства. Конституційне правосуддя: наука і навчальна дисципліна

(2 години)

1. Які ознаки характеризують конституційне правосуддя в системі конституційного права як особливого виду судової влади, що має окрему сферу конституційно-правових відносин і якою є його законодавча основа?

2. У чому полягає специфіка конституційно-правового регулювання організацій і діяльності конституційного правосуддя і як визначається інституціональна форма конституційного правосуддя?

3. Законодавство про конституційне правосуддя й основні тенденції його розвитку.

4. Наука про конституційне правосуддя й основні напрями її формування і розвитку. Що складає предмет вивчення конституційного правосуддя?

Питання для контролю

1. Роз'ясніть предмет розгляду у конституційному правосудді.

2. Розкрийте зміст поняття конституційного контролю.

3. Охарактеризуйте відмінність розгляду справ у конституційному правосудді стосовно загальних принципів правосуддя.

4. Висвітліть наукові джерела предмета конституційного правосуддя і законодавчі акти судово-конституційного права.

5. Що означає прийнятність для розгляду справ суб'єктів права звернення до конституційного правосуддя?

Література

Селіванов А.О., Стрижак А.А. Питання теорії конституційного правосуддя в Україні. – К.: Логос, 2010. – 276 с.

Туманов В.А. Судебный контроль за конституционностью нормативных актов // Сов. гос. право. – 1988. – № 3. – С. 13.

Пряхина Т.М. Конституционная доктрина Российской Федерации. – М., 2006. – С. 170–207.

Овсепян Ж.И. Конституционное судебное-процессуальное право: у истоков отрасли права, науки и учебной дисциплины // Правоведение. – 1999. – № 2.

Шульженко Ю.Л. О понятии «правовая охрана Конституции» // Гос. и право. – 2002. – № 7. – С. 9.

Юдин Ю.А. Модели конституционного правосудия // Сравнительное конституционное право. – М., 1996.

Правова система України: у 5 т. – Харків: Право, 2008. – Т. 2. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / За заг. ред. Ю.П. Битяка. – С. 131–152.

Тема 2. Компетенція конституційного суду України: сучасний стан і перспективи розвитку

(2 години)

1. Єдина конституційна юрисдикція належить Конституційному Суду України.

2. Політико-правова природа організації і діяльності Конституційного Суду України визначає межі його компетенції, форми конституційного контролю.

3. Порядок формування, склад і статус суддів Конституційного Суду України обумовлений функціями і повноваженнями здійснення конституційного контролю за актами центральних органів влади та проведення офіційного тлумачення Конституції і законів України.

4. Основні напрями досягнення ефективного і якісного конституційного правосуддя – теоретичні та практичні проблеми.

Питання для контролю

1. Який зміст має конституційна категорія «єдина конституційна юрисдикція» у розумінні інституту судової влади?

2. Яким чином розмежована компетенція Конституційного Суду та судів загальної юрисдикції?

3. Висвітліть політико-правову природу конституційного правосуддя, порядок формування і організацію діяльності Конституційного Суду України, статус суддів та особливості їх кваліфікаційної діяльності.

4. Що означає безпосередній та попередній контроль, яка специфіка його проведення в окремих сферах застосування конституційної юрисдикції?

5. Чи притаманні Конституційному Суду України судова нормотворчість, судовий розсуд і правова новелізація конституційних норм?

Література

Кажлаев С.А. Судебное усмотрение в деятельности Конституционного Суда РФ // Журнал Росс. права. – 2007. – № 8.

Лазарев Л.В. Правовые позиции Конституционного Суда России / 2-е изд., доп. – М., 2008. – С. 26–48.

Селіванов А.О. Записки конституціоналіста. – К.: Логос, 2013. – 172 с.

Нерсесянц В.С. У российских судов нет правотворческих полномочий // Судебная практика как источник прав. – М., 2000. – С. 109–115.

Марченко М.Н. Судебное правотворчество и судебское право. – М., 2007. – С. 341.

Митюков М.А. Конституционные суды на постсоветском пространстве. Сравнительное исследование законодательства и судебной практики. – М., 1999. – С. 204.

Неновски Н. Конституционный Суд: природа, цели, легитимность // Российский конституционализм: проблемы и решения. – М., 1999. – С. 97–105.

Витрук Н.В. Конституционное правосудие в России. (1991–2001 гг.). Очерки теории и практики. – М., 2001. – 508 с.

Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у 2 кн. (за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – Книга друга. – К., 2008. – С. 97–115 (гл. 5. Принцип верховенства права та проблеми конституційного судочинства).

Тема 3. Предмет та форми конституційного контролю.

Особливості проведення Конституційним Судом офіційного тлумачення норм Конституції України

(2 години)

1. Зміст і межі застосування конституційної юстиції і форми перевірки конституційності нормативних актів.

2. Функції та повноваження Конституційного Суду України.

3. Конституційний контроль у сфері забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина.

4. Правові позиції в рішеннях і висновках Конституційного Суду України.

5. Форми з'ясування конституційності при розгляді конституційних подань та конституційних звернень.

6. Види й обсяг проведення Конституційним Судом тлумачення норм Конституції України і правовий інститут взаємодії з міжнародним правом.

Питання для контролю

1. Які вимоги встановлені чинним законодавством до конституційних подань і конституційних звернень?

2. Що означає попередній конституційний контроль і як здійснюється наступний?

3. У чому полягає особливість конституційного контролю на окремих видах предмета конституційного провадження?

4. Яким чином перевіряється конституційність діяльності органів державної влади?

5. Як реалізується основне завдання конституційного правосуддя – виявляти конституційність нормативних актів?

6. Чи можна шляхом прийняття рішень і висновків Конституційного Суду заповнювати прогалини у законодавстві, а обов'язковістю цих актів встановлювати імперативність вимог для органів державної влади і громадян?

Література

Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. – К.: Укр. центр правн. студій, 2001. – 120 с.

Таций В., Тодика Ю. Питання меж тлумачення Конституційним Судом Конституції і законів України // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 4. – С. 32–37.

Хабриева Т.Я. Правовая охрана Конституции. – Казань, 1995. – 120 с.

Половченко К.А. Толкование Конституции (и законов) Конституционным Судом России и Украины: теоретические и практические проблемы // Гос. и право. – 2002. – № 10. – С. 61.

Вей С. Принципи конституційної інтерпретації і самообмеження конституційного судді // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 2. – С. 57–63.

Бондарь Н.С. Судебный конституционализм в России в свете конституционного правосудия. – М., 2011. – 544 с.

Шевчук С. Суддівська правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. – К.: Реферат, 2007. – 260 с.

Грасгоф К. Принцип верховенства права в конституційному судочинстві // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 4. – С. 32–38.

Рабінович П.М. Права людини і громадянина в Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). – Харків: Право, 2002. – 101 с.

Селіванов А.О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. – К.: УАД «Рада», 2009. – 560 с.

Селіванов А.О., Стрижак А.А. Питання теорії конституційного правосуддя в Україні. – К.: Логос, 2010. – 276 с.

Тема 4. Конституційне судочинство – окрема процесуальна галузь реалізації конституційної юрисдикції

(2 години)

1. Поняття, особливості і принципи конституційного судочинства. Наукова доктрина конституційного судочинства.

2. Суб'єкти права подання та звернення до Конституційного Суду України, їх процесуальний статус. Інші учасники судочинства.

3. Порядок прийняття та розгляду конституційних подань та конституційних звернень. Вимоги до процесуальних документів щодо прийнятності їх для судового розгляду.

4. Порядок складання справи за конкретними конституційними поданнями та зверненнями. Особливості проведення судочинства щодо законів про внесення змін до Конституції України.

5. Розгляд справ у колегіях та на пленарному засіданні Конституційного Суду України. Процесуальні акти щодо розгляду справ.

Питання для контролю

1. У чому полягає особливість конституційного судочинства і його відмінності від юридичних процесів у судах загальної юрисдикції?

2. Яка законодавча основа забезпечує конституційне судочинство?

3. Яка різниця законодавчого і регламентного регулювання у проведенні конституційного судочинства?

4. У чому полягає статус обов'язкових учасників конституційного судочинства і чи впливає він на об'єктивний, повний і всебічний розгляд судових справ?

5. Які існують види представництва в конституційному судочинстві й особливий статус представників органів державної влади?

6. Які види процесуальних актів конституційного судочинства встановлені законодавством?

7. Які підстави існують для відмови початку конституційного провадження або його припинення?

Література

Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР. – із змінами від 3 серпня 2006 р.; від 4 серпня 2006 р. № 79-V // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – С. 272.

Регламент Конституційного Суду України; в новій редакції від 14 жовтня 2008 р. № 34-р/2008.

Конституційний Суд України: Рішення. Висновки (1997–2008 рр.): у 7 т. – К., 1997–2009.

Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – Книга друга. – К., 2008. – С. 97–115.

Клишас А.А. Конституционный контроль и конституционное право зарубежных стран: сравнительное правовое исследование. – М., 2007. – 496 с.

Конституционный контроль в зарубежных странах: учеб. пособие / Отв. ред. В.В. Маклаков. – М., 2007. – 656 с.

Селіванов А.О., Стрижак А.А. Питання теорії конституційного правосуддя в Україні. – К.: Логос, 2010. – 276 с.

Тема 5. Стадії і форми конституційного судочинства – умова забезпечення об'єктивного, повного і всебічного розгляду конституційних подань та конституційних звернень

(2 години)

1. Стадії конституційного судочинства. Процесуальні строки розгляду справ.

2. Які зміни до чинного Закону України «Про Конституційний Суд України» передбачили реальний доступ до конституційного правосуддя?

3. Які питання вирішуються суддею-доповідачем у процесі підготовки справи до розгляду?

4. У чому полягають особливості конституційного судочинства за окремими категоріями справ?

5. У якому порядку приймаються рішення і висновки Конституційного Суду України, якими має бути їх зміст? Коли висловлюється окрема думка судді Конституційного Суду України?

6. Який порядок виконання рішень і висновків Конституційного Суду України?

Література

Регламент Конституційного Суду України; у новій редакції від 14 жовтня 2008 р. № 34-р/2008.

Застосування конституційного правосуддя у захисті конституційних прав і свобод громадян у вирішенні спорів про компетенцію суб'єктів влади. – К.: Парламент. вид-во, 2008. – 96 с.

Луцьянова Е.Г. Теория процессуального права. – М., 2003. – 234 с.

Скоромоха В., Пшеничний В. Конституційний контроль: питання розгляду справ, характеру та змісту рішень Конституційного Суду України // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 1. – С. 51–63.

Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К., 2006. – 688 с.

Селіванов А.О. Верховенство права в конституційному правосудді: аналіз конституційної юрисдикції. – К.; Харків: Акад. прав. наук України, 2006. – 400 с.

Селіванов А.О. Права і свободи громадян під захистом Конституційного Суду України: правові позиції сучасної доктрини конституційного правосуддя. – К.: Логос, 2005. – 104 с.

Конституционный контроль в зарубежных странах: учеб. пособие / Отв. ред. В.В. Маклаков. – М., 2007. – 657 с.

Розділ V. КАЗУСИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОСУДДЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОТИВОВАНИХ ВІДПОВІДЕЙ

1. Громадянин Татарінцев В.М. порушив питання про офіційне тлумачення положень статті 47 Конституції України, статей 1, 71 Житлового кодексу Української РСР, статті 223 Цивільного процесуального кодексу України, статті 310 Цивільного кодексу України. Крім того, автор звернення просив Конституційний Суд України визнати рішення Держинського районного суду м. Харкова, рішення апеляційного суду Харківської області, ухвали Верховного Суду (відповідно 12.10.2005; 13.12.2007; 26.06.2008) такими, що не відповідають Конституції України, ЦПК України, ЖК Української РСР, ЦПК України, оскільки, на його погляд, судами під час здійснення провадження у справі було порушено його конституційне право на житло. На підставі пп. 2, 4 ч. 1 ст. 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» своєю Ухвалою Конституційний Суд України відмовив у відкритті конституційного провадження з причин невідповідності конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України і Законом України «Про Конституційний Суд України», та невідомості Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

- Чи потрібна мотивація причин відмови?
- В яких випадках Конституційний Суд України приймає процесуальний акт про відмову у прийнятті звернення до розгляду?
- В якій організаційній формі конституційного судочинства Конституційний Суд України має оформити відмову у відкритті конституційного провадження?

- В яких випадках Конституційний Суд України має оцінювати судову практику відносно порушення судами загальної юрисдикції прав і свобод людини і громадянина?

2. До Конституційного Суду України звернулося Міністерство внутрішніх справ за конституційним поданням щодо практичної необхідності у роз'ясненні положення ч. 2 ст. 28 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», оскільки нечітке викладення вказаної норми призводить до неоднозначного її застосування судами та іншими органами державної влади. Конституційний Суд України застосував непередбачену Законом України «Про Конституційний Суд України» організаційну форму судочинства у вигляді «письмового» розгляду і на пленарному засіданні, заслухавши суддю-доповідача, дослідивши матеріали справи (про охорону трудових прав депутатів місцевих рад), дійшов висновку, що положення ч. 2 ст. 28 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» є такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними). Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскарженим.

Див.: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення ч. 2 ст. 28 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад народних депутатів» (справа про охорону трудових прав депутатів місцевих рад) від 26.03.2002 № 6-рп/2002 // Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2001–2002 / Відп. ред. П.Б. Євграфов. – К., 2002. – С. 220–225.

- Чи існує та передбачена чинним законодавством така організаційна форма розгляду справ у порядку конституційного судочинства, як «письмовий» розгляд справ?

- Чим відрізняється оцінка конституційності нормативного акта від офіційного тлумачення, якщо предмет конституційного подання визначається суб'єктом права подання?

- Яким чином відбувається процедура розгляду матеріалів справи, якщо судочинство проходить без залучення учасників, заслуховування їх пояснень?

- Чи забезпечується у такий спосіб «письмовий» розгляд справи Конституційним Судом України з дотриманням принципів об'єктивності, повноти і всебічного дослідження предмета конституційного подання?

3. До Конституційного Суду України звернувся суб'єкт права на конституційне подання – 45 народних депутатів України – щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 140 Конституції України (справа про об'єднання територіальних громад). Підставою для розгляду справи народні депутати України вважали практичну необхідність в офіційній інтерпретації зазначених положень ст. 140 Конституції України.

На пленарному засіданні відкритого судового розгляду після доповіді судді були заслухані пояснення учасників конституційного провадження (представника народних депутатів України, Ірпінського міського голови, Постійного представника Верховної Ради України, Постійного представника Президента України та інших залучених учасників конституційного провадження). Конституційний Суд України прийняв рішення, в якому була дана офіційна інтерпретація ч. 1 ст. 140 Конституції України, зокрема, було визначено, що положення вказаної конституційної норми слід розуміти в аспекті місцевого самоврядування як права територіальної громади вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України, територіальної громади як жителів села, селища, міста чи добровільного об'єднання жителів кількох сіл

у сільську громаду. Конституційний Суд України підкреслив, що зазначені положення не встановлюють порядку об'єднання або роз'єднання територіальних громад.

Важливим аспектом вказаного Рішення Конституційного Суду України був висновок, що питання організації місцевого самоврядування, які не врегульовані Конституцією України, у тому числі умови та порядок об'єднання або роз'єднання територіальних громад, сіл, селищ, міст, мають визначатися законом (ст. 146 Конституції України).

Див.: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 140 Конституції України (справа про об'єднання територіальних громад) від 18.06.2002 № 12-рп/2002.

- У чому особливості правової природи рішень Конституційного Суду України?

- Чи достатня для праворозуміння суб'єкта конституційного подання офіційна інтерпретація зазначених ним конституційних положень?

- Чи можна розглядати правові позиції Конституційного Суду України як особливий вид джерела права? В яких частинах (мотивувальній чи резолютивній) Конституційним Судом формулюються (визначаються) правові позиції?

- Чи дозволяє чинний Закон України «Про Конституційний Суд України» звертатися суб'єкту права на конституційне подання чи конституційне звернення до Конституційного Суду України з клопотанням про роз'яснення рішення Конституційного Суду України?

- Чи має право Конституційний Суд України переглядати (уточнювати) прийняті ним раніше рішення або висновки?

• Яким чином має бути виконано прийняте Конституційним Судом рішення щодо офіційної інтерпретації норм Конституції чи законів України?

4. До Конституційного Суду України звернулася Київська міська рада депутатів з конституційним поданням щодо офіційного тлумачення положень чч. 1, 2, ст. 141 Конституції України. У травні 2009 р. ця справа була розглянута на пленарному засіданні Конституційного Суду України і після доповіді судді – Голови Конституційного Суду України – свої позиції виклали учасники конституційного провадження: представник Київської міської ради, Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України, Представник Президента України у Конституційному Суді, народні депутати України як учасники провадження.

Предметом конституційного подання були визначені положення Основного Закону України, в яких, на думку суб'єкта права звернення, не вирізняються вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування в аспекті строків повноважень їх депутатів залежно від виду виборів і не встановлюються вимоги щодо погодження в часі проведення виборів до Верховної Ради України та місцевих рад.

Конституційний Суд України отримав наукові експертизи від деяких юридичних вузів, зокрема Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, а також пояснення від Голови Верховної Ради України і Президента України, які мали протилежне праворозуміння предмета конституційного подання.

У прийнятому Рішенні від 04.06.2009 Конституційний Суд України розтлумачив положення чч. 1, 2 ст. 141 Конституції України, визначивши, що при обранні депутатів сільської, селищної, міської, районної та обласної рад і сільського

селищного, міського голови на передбачених Конституцією чергових та позачергових виборах на зазначених осіб поширюються відповідно п'ятирічний та чотирирічний строки повноважень. Конституційний Суд України своїм Рішенням змінив існуючий порядок регулювання відносин щодо строків виборів до органів місцевого самоврядування, визначивши, що слід керуватися позицією, за якою встановлені однакові строки повноважень органів місцевого самоврядування, обраних на чергових та позачергових виборах.

Обґрунтовуючи свої інші висновки, Конституційний Суд України послався на висловлену раніше правову позицію щодо встановлення Конституцією та законами України однакових підходів до організації і діяльності органів, які мають представницький характер: Верховної Ради України, Верховної Ради АР Крим, місцевих рад.

Див.: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Київської міської ради щодо офіційного тлумачення положень чч. 1, 2 ст. 141 Конституції України від 04.06.2009 № 13-рп/2009 // Офіційний сайт Конституційного Суду України.

- Чи можна вважати правову позицію Конституційного Суду України формулюванням через офіційне тлумачення нової норми щодо строків повноважень органів місцевого самоврядування та сільських, селищних, міських голів?

- Чи правильно у вказаному Рішенні визначається тотожність строків проведення виборів до органів місцевого самоврядування зі строками їх повноважень, включаючи строки проведення позачергових і чергових виборів сільських, селищних, міських голів?

- Чи можна вважати, що у такій офіційній інтерпретації Конституційний Суд України не врахував вимоги статей 147,

150, 151, 152 Конституції України, розширив предмет конституційного подання за власною ініціативою і таким чином вийшов за межі своєї компетенції?

• Чи можна вважати конституційно обґрунтованою щодо правомірності правову позицію Конституційного Суду України відносно визнання неконституційним положення ст. 2 Закону України «Про порядок обчислення скликань представницьких органів місцевого самоврядування (рад)» від 24.06.2004 № 1866-IV, оскільки питання щодо конституційності вказаного положення не було предметом судового дослідження і не містилося у конституційному поданні, а тому щодо цього питання не відкривалося конституційне подання?

Розділ VI. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ ЗА ТЕМАТИКОЮ СПЕЦКУРСУ

1. Конституційна юрисдикція як особливий вид застосування конституційного правосуддя у сфері конституційно-правових відносин (поняття, сутність, форми застосування).

2. Конституційний контроль (поняття, сутність і форми реалізації). Завдання охорони Конституції України.

3. Система джерел права у здійсненні конституційного правосуддя.

4. Становлення і розвиток інституту судового конституційного контролю в Україні.

5. Статус Конституційного Суду України (функції, повноваження, верховенство у правозастосовчій практиці).

6. Структура Конституційного Суду України, організація його діяльності.

7. Політико-правові умови формування складу Конституційного Суду України.

8. Статус суддів Конституційного Суду України, організаційно-правові форми реалізації їх компетенції.

9. Статус постійних представників Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України у Конституційному Суді України (правове регулювання повноважень і обов'язковість залучення до розгляду справ).

10. Вимоги, які встановлюються для кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, порядок звільнення судді Конституційного Суду України із займаної посади.

11. Гарантії незалежності суддів Конституційного Суду України та підстави припинення їх повноважень.

12. Обсяг і межі застосування конституційної юрисдикції стосовно конкретних справ і предмета їх розгляду.

13. Верховенство права і верховенство Конституції України у конституційному правосудді.

14. Конституційне правосуддя і внутрішня політика держави.

15. Конституційні цінності і конституційні правовідносини як мета вирішення справ у конституційному правосудді.

16. Критерії розмежування компетенції Конституційного Суду України і судів загальної юрисдикції (предметна і процесуальна підвідомчість).

17. Офіційне тлумачення Конституції і законів України – важлива сфера застосування конституційної юрисдикції.

18. Види компетенційних спорів і конституційних конфліктів – особлива сфера у реалізації компетенції Конституційного Суду України.

19. Поняття і види конституційного судочинства.

20. Принципи конституційного судочинства (об'єктивність, повнота, гласність, доступність).

21. Стадії конституційного судочинства.

22. Суб'єкти права конституційних подань і конституційних звернень.

23. Проблема запровадження права громадян на «конституційну скаргу» як конституційна гарантія забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

24. Процесуальні права суб'єктів права, які заявляють клопотання у конституційне правосуддя.

25. Конституційне клопотання: поняття, зміст, вимоги до його юридичних ознак.

26. Конституційне звернення: поняття, зміст, порядок оформлення і подання до Суду.

27. Попередній розгляд конституційних клопотань, його мета і процесуальне вирішення.

28. Форми розгляду у конституційному провадженні конституційних подань і звернень та відповідність їх меті правосуддя.

29. Процесуальні права й обов'язки учасників конституційного судочинства.

30. Чи існує судове доказування, з'ясування обставин і змагальність у конституційному судочинстві? Як реалізується в сфері конституційної юрисдикції принцип «суд права, а не суд фактів»?

31. Сторони чи учасники конституційного судочинства: принципи спеціалізації вимагають уточнення.

32. Зміст і види рішень і висновків Конституційного Суду України.

33. Правові позиції Конституційного Суду України. Специфіка «відмовних актів» Конституційного Суду України з позитивним рішенням.

34. Конституційно-правові вимоги до рішень і висновків Конституційного Суду України.

35. Юридична сила рішень Конституційного Суду України.

36. Верховенство (обов'язковість) рішень Конституційного Суду України як гарантія їх виконання.

37. Окрема думка судді Конституційного Суду України щодо постановлених рішень і висновків.

38. Перегляд, роз'яснення, незмінюваність правових позицій прийнятих рішень конституційного правосуддя: реалії і перспективи.

39. Остаточність, неоскаржуваність і обов'язковість рішень Конституційного Суду України.

40. Реалізація правової політики держави у рішеннях і висновках Конституційного Суду України.

Розділ VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МАГІСТЕРСЬКОГО КУРСУ ПРИ ЗДАЧІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

Фабули завдань

Фабула 1. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють проведення виборів в Україні».

Вказаним Законом передбачено таке: «Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

З метою гарантування вільних виборів на основі загального виборчого права, визначення достовірного народного волевиявлення, запобігання загрозливим для української державності проявам абсентеїзму участь у голосуванні на вибо-

рах в Україні є обов'язковою. Відмова від участі в голосуванні на виборах без поважних причин тягне за собою відповідальність, визначену законом».

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням про визнання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють проведення виборів в Україні» таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним).

Фабула 2. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України».

Вказаним Законом передбачено таке: «До повноважень Конституційного Суду України не належать питання щодо конституційності законів про внесення змін до Конституції України після набрання ними чинності, крім випадків встановлення невідповідності між текстами прийнятого закону та законопроекту, щодо якого Конституційним Судом України дано висновок на відповідність його статтям 157, 158 Конституції України, і лише в частині такої невідповідності».

Президент України звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням про визнання Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним).

Фабула 3. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України».

Вказаним Законом передбачено таке: «Рішення Конституційного Суду України, яке порушує принципи верховенства права, демократії та парламентаризму в Україні або супере-

чить національним інтересам України, визнається нечинним, якщо за це проголосувало не менше як 2/3 від конституційного складу Верховної Ради України».

Президент України звернувся до Конституційного Суду України з конституційним поданням про визнання Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Конституційний Суд України» таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним).

Фабула 4. Кабінет Міністрів України виніс постанову «Про тендерний паритет при формуванні органів державної влади».

Вказаною постановою передбачено таке: «На основі конституційних положень про рівність прав жінки і чоловіка, що забезпечується, зокрема, наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї, при формуванні органів державної влади забезпечення квоти для жінок в обсязі не менше 25% від загального складу є обов'язковим».

93 народних депутати України звернулися до Конституційного Суду України з конституційним поданням про визнання постанови КМУ «Про тендерний паритет при формуванні органів державної влади» такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною).

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Зміст і обсяг цього спецкурсу відображає потребу доведення теоретичних положень та практики застосування конституційного правосуддя в Україні та європейських країнах до студентів-юристів, які, отримавши знання, здатні реалізувати фахову спеціальність в органах прокуратури та судах як адвокати і правозахисники. Водночас актуальність проблематики «конституційне правосуддя» відображає новий напрям для наукових пошуків і досліджень у галузі конституційного права.

Апробація тематики спецкурсу відбулася під час проведення семінарів Лабораторією законодавчих ініціатив (м. Одеса, 2007–2008 рр.) та в лекціях перед викладачами юридичного факультету Гамбурзького університету (2013 р.).

ЗМІСТ

Програма спеціального учбового курсу «Конституційне правосуддя в Україні»	3
Вступ до учбового видання	4
Розділ I. Тематика лекційного курсу	7
Розділ II. Загальнотеоретичні теми лекційного курсу та їх предметний зміст	8
Розділ III. Практика праворозуміння і застосування судового конституційного процесу у справах юрисдикції Конституційного Суду України	10
Розділ IV. Плани семінарських занять	13
Рекомендована література зі спецкурсу «Конституційне правосуддя в Україні»	14
Тематика семінарських занять зі спецкурсу	17
Розділ V. Казуси конституційного правосуддя та завдання для мотивованих відповідей	26
Розділ VI. Питання для підготовки до заліку за тематикою спецкурсу	32
Розділ VII. Завдання для студентів магістерського курсу при здачі диференційованого заліку.	35
Заключні положення	38

Підписано до друку 20.01.2015. Формат 60×84 $\frac{1}{16}$.
Папір офс. Гарнітура «NewtonCTT». Ум. др. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 2,43.
Наклад 50 прим. Зам. 15.

Видавництво «ЛЮГОС»
Свідоцтво ДК № 201 від 27.09.2000 р.
01030, Київ-30, вул. Богдана Хмельницького, 10, тел. 235-60-03.